

LIETUVOS RESPUBLIKOS SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, A.Vivulskio g. 11, LT-03162 Vilnius, tel. (8 5) 266 8176, (8 5) 266 8169, faks. (8 5) 266 4209, el. p. post@socmin.lt, <https://socmin.lrv.lt>. Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 1886 03515

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

Nr.

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ĮSTATYMŲ PROJEKTŲ

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija teikia svarstyti patikslintus Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo Nr. IX-110 2, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 11¹, 12, 16, 18, 19, 21, 24, 25 ir 33 straipsnių pakeitimo įstatymo (toliau – Ligos ir motinystės įstatymo projektas) ir Lietuvos Respublikos nedarbo socialinio draudimo Nr. IX-1904 6, 8 ir 12 straipsnių pakeitimo įstatymo projektus (toliau – Nedarbo įstatymo projektas, toliau kartu – Įstatymų projektai). Įstatymų projektai ir jų lydimieji dokumentai patikslinti pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės 2023 m. balandžio 14 d. išvadoje Nr. NV-881 ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos Socialinės politikos grupės 2023 m. balandžio 17 d. išvadoje Nr. NV-891 pateiktas pastabas ir pasiūlymus bei 2023 m. balandžio 18 d. ministerijų atstovų pasitarime Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos pateiktą pastabą.

Šiuo metu minimalios motinystės, tėvystės, vaiko priežiūros išmokos, mokamos pagal Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymą (toliau – Ligos ir motinystės įstatymas), asmenims, kurie dirbo ir mokėjo socialinio draudimo įmokas, yra mažesnės nei minimalių vartojimo poreikių dydis (toliau – MVPD) bei asmenims, kurie nedirbo ir socialinio draudimo įmokų nemokėjo, pagal Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymą mokamos besimokančio ar studijuojančio asmens vaiko priežiūrai skirtos išmokos (žiūrėti 1 pav.)

Išmoka	Minimalios išmokos dydis „neatskaičius mokesčių“	Minimalios išmokos dydis „atskaičius mokesčius“
Vaiko priežiūros išmoka (mokama pagal Ligos ir motinystės įstatymą)	Negali būti mažesnė nei 6 bazinės socialinės išmokos (toliau – BSI), galiojusios praeitą ketvirtį iki teisės gauti išmoką atsiradimo dienos: nuo 2023-01-01 BSI yra lygus 49 EUR arba 6 BSI – 294 EUR.	Mokamos privalomo sveikatos draudimo įmokos 6 proc., gyventojų pajamų mokestis – 15 proc. tačiau minimalioms išmokoms taikomas neapmokestinamas pajamų dydis, todėl gyventojų pajamų mokestis nėra skaičiuojamas, tad išmoka siekia 276,36 EUR
Išmoka besimokančio ar studijuojančio asmens vaiko	Fiksuoto dydžio universali išmoka, lygi 6 BSI, t. y. 294	294 EUR

priežiūrai (mokama pagal Išmokų vaikams įstatymą)	EUR.	
MVPD 2023 m. yra 354 EUR		

1 pav. Ligos ir motinystės bei Išmokų vaikams įstatymuose nustatytų išmokų, susijusių su vaiko gimimu, palyginimas

Šaltinis: „Minimalių pajamų sistemos adekvatumo studijos rengimas“, 2022, *Ligos ir motinystės įstatymas, Išmokų vaikams įstatymas, Sodra*

Paminėtina, kad šiuo metu asmenys, kuriems yra suteiktos vaiko priežiūros atostogos ir kurie gauna minimalią ar maksimalią vaiko priežiūros išmoką, vaiko priežiūros metu norėdami bent dalinai dirbti to daryti neskatinami, kadangi jų gaunamų pajamų ir vaiko priežiūros išmokos bendra suma yra apribota minimaliu kompensuojamu užmokesčiu, kuris lygus 6 BSI išmokos dydžiui, ir maksimaliu kompensuojamu uždarbiu, kuris negali viršyti dviejų šalies vidutinių mėnesinių darbo užmokesčių, galiojusių užpraeitą ketvirtį iki teisės į išmoką atsiradimo dienos. Tai reiškia, kad asmeniui, kuris gauna minimalią vaiko priežiūros išmoką ir bent dalinai dirba, išmoka yra mažinama gautų pajamų suma. Pvz., asmuo, kuris įmokas moka nuo penkių šalies vidutinių mėnesinių darbo užmokesčių dydžių sumos, gaudamas vaiko priežiūros išmoką yra suinteresuotas papildomai dirbti, kol išmokos ir papildomai gaunamo darbo užmokesčio suma neviršija dviejų šalies vidutinių mėnesinių darbo užmokesčių, galiojusių užpraeitą ketvirtį iki teisės į išmoką atsiradimo dienos. Taip pat pastebėtina, kad vidutinis darbo užmokestis kinta kas ketvirtį, minimalioji mėnesinė alga – kas metus, o maksimalus ir minimalus kompensuojamasis uždarbis, kuriuo apribota paskirta vaiko priežiūros išmoka ir papildomai gautų darbinės veiklos pajamų suma (tuo atveju, jeigu asmuo dirba), yra nustatomas vaiko priežiūros išmokos teisės įgijimo dienai, o ne pajamų gavimo dienai, o tai neskatina dirbančių asmenų gauti didesnes pajamas.

Ligos ir motinystės įstatymo projekto rengimą paskatino:

1. tikslas spręsti aukščiau išdėstytas problemas, t. y.:

1) užtikrinti, kad asmenys, kurie dirba ir moka socialinio draudimo įmokas, gautų didesnes socialinio draudimo (motinystės, tėvystės, vaiko priežiūros) išmokas, mokamas pagal Ligos ir motinystės įstatymą, nei tie asmenys, kurie išmokas, susijusias su vaiko gimimu, gauna pagal Išmokų vaikams įstatymą, ir artinti minimalių motinystės, tėvystės, vaiko priežiūros socialinio draudimo išmokų dydį prie šiuo metu galiojančio MVPD;

2) užtikrinti asmenims, kurie gauna minimalią vaiko priežiūros socialinio draudimo išmoką, galimybę dirbti dalinai ir nemažinti išmokos, t. y. nustatyti, kad kai asmens gaunama minimali išmoka ir darbo užmokestis neviršija minimalios mėnesinės algos, galiojusios pajamų ir (ar) išmokų gavimo mėnesį, vaiko priežiūros išmoka nėra mažinama. Taip pat siūloma aiškiai apibrėžti ir padidinti taikomą maksimalų kompensuojamąjį uždarbį tuo atveju, kai asmuo dirba ir gauna vaiko priežiūros išmoką, taip didinti galimybę dalinai dirbti asmenims, kurių pajamos yra didelės, t. y. gaunama vaiko priežiūros išmoka ir gaunamas darbo užmokestis negali viršyti penkių vidutinių mėnesinių darbo užmokesčių, galiojusių užpraeitą ketvirtį iki pajamų ir (ar) išmokų gavimo dienos, dydžių sumos. Maksimalus kompensuojamasis uždarbis, lygus penkių vidutinių mėnesinių darbo užmokesčių dydžiui pasirinktas atsižvelgiant į tai, kad šiuo metu Lietuvos Respublikos socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalyje numatyta, kad socialinio draudimo įmokų tarifai skaičiuojami nuo sumos, ne didesnės nei 60 vidutinių darbo užmokesčių per metus (arba 5 vidutinių darbo užmokesčių per mėnesį). Kadangi maksimalios įmokos yra skaičiuojamos nuo 5 vidutinių darbo užmokesčių per mėnesį, asmenims, kurie mokėjo įmokas nuo didesnio darbo užmokesčio, bus sudaryta galimybė užsidirbti ir vaiko priežiūros išmoka nebus mažinama, kol jų darbo pajamos ir (ar) išmokos ir vaiko priežiūros išmoka neviršys 5 vidutinių darbo užmokesčių;

3) patikslinti Ligos ir motinystės įstatymo 18, 21 ir 24 straipsniuose nustatytą minimalių motinystės, tėvystės ir vaiko priežiūros išmokų apskaičiavimo taisyklę.

2. Siekis padidinti socialines garantijas asmenų ligos ar vaikų slaugos atvejais.

Šiuo metu nustatyti bendrieji ligos išmokų mokėjimo terminai slaugant vaikus iki 14 metų bei kitus šeimos narius ne visada atitinka slaugymo poreikius. Sergant tam tikromis ligomis, nustatytų ligos išmokos mokėjimo terminų neužtenka ir tokiu atveju šeimos lieka be pajamų. Be to, slaugant vaikus iki 18 metų, sergančius ligomis, dėl kurių nustatytas sunkus neįgalumo lygis, ligos išmoka nemokama juos slaugant ambulatoriškai, o tai sukelia problemų neįgalius vaikus auginančioms šeimoms, kadangi ne visais tokių ligų atvejais slaugymo reikia stacionare. Taip pat ligos išmokos mokėjimas ne visiškai atitinka ir asmenų, kurie savanoriškai gydosi pataloginį potraukį į azartinius lošimus, priklausomybės sindromą vartojant psichoaktyvias medžiagas, gydymosi poreikius. Šiuo metu, kai asmeniui reikia suteikti abstinencijos gydymo paslaugas stacionare ir tik po to tęsti gydymą pagal Minesotos programą, nedarbingumo už abu gydymo epizodus laikotarpis negali viršyti 28 dienų. Dar vienas iššūkis yra tai, kad vadovaujantis galiojančiais teisės aktais, gydymo epizodas turėtų būti nepertraukiamas norint gauti nedarbingumą, tačiau tai ne visada įmanoma dėl eilių gauti planines paslaugas. Be to, šiuo metu išduoti nedarbingumo pažymėjimą galima tik besigydantiems stacionare, nors individualiais atvejais ir gydymas dienos stacionare gali būti veiksmingas.

3. Teisinio reguliavimo aiškumo ir sistemiškumo trūkumas.

Nedarbo įstatymo projektas parengtas siekiant suderinti Lietuvos Respublikos nedarbo socialinio draudimo įstatymo nuostatas su Ligos ir motinystės įstatymo projekte siūlomu teisiniu reguliavimu.

Konkrečios Įstatymų projektų nustatytos teisinio reguliavimo priemonės apibūdintos ir jas pagrindžiantys argumentai nurodyti kartu su Įstatymų projektais teikiamame aiškinamajame rašte.

Įstatymų projektai įgyvendina Aštuonioliktosios Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. 155 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo“, numatytą III misijos (prioriteto) „Socialiai pažeidžiamiausių visuomenės grupių įgalinimas“ įgyvendinimo 3.3.4 veiksmą „Parengti ir priimti Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektą, siekiant kompleksiskai peržiūrėti ligos, motinystės, tėvystės, vaiko priežiūros išmokas, taip pat artinti šių išmokų minimalius dydžius prie MVPD“ bei „Minimalių pajamų sistemos adekvatumo studijos rengimas“ galutinės ataskaitos rengėjų pasiūlymus.

Įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Įstatymų projektuose naujų sąvokų nepateikiama.

2022 m. duomenimis, minimalias, lygias 6 BSI dydžiams, motinystės, tėvystės ir vaiko priežiūros išmokas gavo virš 700 asmenų, o iki 8 BSI dydžių išmokas gavo 4020 asmenų. Minėtųjų išmokų dydį nuo 2023 m. liepos 1 d. padidinus nuo 6 BSI (294 Eur „neatskaičius mokesčių“ arba 276,36 Eur „atskaičius mokesčius“) iki 8 BSI (392 Eur „neatskaičius mokesčių“ arba 368,48 Eur „atskaičius mokesčius“) planuojama, kad papildomas lėšų poreikis pusmečiui sudarys 1,75 mln. Eur (metinis poreikis 3,5 mln. Eur). Dėl minimalaus ir maksimalaus kompensuojamo uždarbio nustatymo tuo atveju, kai asmuo vaiko priežiūros atostogų metu dirba, papildomų lėšų poreikio neplanuojama.

2022 m. duomenimis, asmenų, slaugiusių vaikus iki 14 metų, buvo 93,2 tūkst. Darant prielaidą, kad 30 proc. šių asmenų (27 960 asmenys) ligos išmoką gaus ilgesnį laikotarpį, siūlymui nustatyti ilgesnę ligos išmokos mokėjimo trukmę slaugant vaikus iki 14 metų įgyvendinti reikės apie 6,4 mln. Eur metams.

2022 m. duomenimis, slaugiusių asmenis virš 14 metų buvo 1000 asmenų. Darant prielaidą, kad 30 proc. šių asmenų (300 asmenų) ligos išmoką gaus ilgesnį laikotarpį, siūlymui nustatyti ilgesnę ligos išmokos mokėjimo trukmę slaugant šeimos narius įgyvendinti reikės apie 0,07 mln. Eur metams.

2022 m. duomenimis, vaikų su sunkia negalia buvo 3573. Darant prielaidą, kad 30 proc. šių vaikų (1072 vaikų) bus slaugomi ambulatoriškai, siūlymui ligos išmoką mokėti ir slaugant

ambulatoriškai vaikus dėl ligų, dėl kurių nustatytas sunkus neįgalumo lygis, įgyvendinti reikės apie 4 mln. Eur metams.

Siūlymui dėl ligos išmokos mokėjimo savanoriškai besigydantiems patologinį potraukį į azartinius lošimus, abstinencijos būklę dėl psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo ir (ar) priklausomybės nuo psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo sindromą patikslinimo, įgyvendinti reikės apie 0,3 mln. Eur metams, o siūlymui dėl nedarbo draudimo išmokos mokėjimo šiems asmenims pratęsimo papildomas lėšų poreikis nereikšmingas. Prognozuojama, kad ši nuostata palies apie 690 asmenų.

Teikiamiems pasiūlymams reikalingas lėšų poreikis bus numatytas Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžete. Teikiamiems kitiems siūlymams įgyvendinti papildomų valstybės biudžeto ar Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto lėšų nereikės.

Priėmus įstatymus, neigiamų pasekmių nenumatoma. **Dėl minimalių motinystės, tėvystės, vaiko priežiūros išmokų didinimo nuo 6 BSI iki 8 BSI.** Atlikus kontrafaktinį minimalių motinystės, tėvystės, vaiko priežiūros išmokų didinimo iki 8 BSI poveikio vertinimą, analizė parodė, jog šių siūlymų tikslinė grupė nėra didelė, todėl ši priemonė neturės įtakos bendriesiems skurdo ar pajamų nelygybės rodikliams, tačiau pagerins šios tikslinės grupės finansinę padėtį ir padės užtikrinti socialinį teisingumą. **Dėl minimalaus ir maksimalaus kompensuojamojo uždarbio apribojimo, tuo atveju, kai asmuo vaiko priežiūros metu gauna vaiko priežiūros išmoką ir iš dalies dirba.** Iki 2023 m. sausio 1 d. dirbant pirmaisiais vaiko auginimo metais vaiko priežiūros išmoka buvo iškart mažinama. Dirbant antraisiais vaiko auginimo metais išmoka nebuvo mažinama, tačiau tai lemdavo situaciją, kad antraisiais vaiko auginimo metais vaiko priežiūros išmoką dažniausiai gaudavo tėvas, kuris toliau dirbdavo, o vaiką vis tiek prižiūrėdavo mama. Sodros duomenimis 2022 m. 40 proc. vaiko priežiūros išmokos gavėjų antrais vaiko auginimo metais buvo vyrai ir beveik visi jie – 90 proc. arba 7,5 tūkst. – dirbo, o vaiku tuo metu rūpinosi mama. Ši sistema buvo ydinga, kadangi neatitiko socialinio draudimo principų, turėdavo neigiamos įtakos moterų socialinėms garantijoms (mokamos mažesnės išmokos) ateityje. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, manytina, kad nustatant asmenis, kurie yra pasirinkę gauti vaiko priežiūros išmoką ir dirbti, remtis 2022 metų duomenimis yra netikslinga. Nuo 2023 m. sausio 1 d. įsigaliojo nauja vaiko priežiūros išmokų mokėjimo tvarka dirbant – išmoka mažinama dirbant neperleidžiamais dviem vaiko priežiūros mėnesiais, o kitais mėnesiais galima dirbti ir išmoka nėra mažinama, jeigu bendra pajamų ir (ar) išmokų suma neviršija prieš vaiko priežiūrą buvusio darbo užmokesčio (vidutinio mėnesinio kompensuojamojo uždarbio, apriboto minimaliu ir maksimaliu kompensuojamojo uždarbio dydžiu). Kadangi tvarka įsigaliojo tik 2023 m. sausio 1 d. ir taikoma tik tėvams, kurių vaikai gimė po 2023 m. sausio 1 d., 56 dienas (vaikui gimus 2023 m. sausio 1 d. – iki vasario 25 d.) mamoms buvo mokama motinystės išmoka, po motinystės išmokos mokama vaiko priežiūros išmoka už 2 neperleidžiamus vaiko priežiūros atostogų mėnesius (vaikui gimus 2023 m. sausio 1 d. – iki balandžio 25 d.), kurių metu dirbant išmoka iškart mažinama, todėl tik po gegužės 11 d. pirmieji tėvai pradės naudotis nauja išmokos mokėjimo tvarka, kai asmuo dirba ir (ar) gauna išmoką. Dėl šių priežasčių šiuo metu duomenų apie tai, kokią įtaką asmenų, gaunančių vaiko priežiūros išmoką, pasirinkimui dalinai dirbti galėtų turėti minimalios socialinio draudimo išmokos padidinimas bei minimalaus ir maksimalaus kompensuojamojo uždarbio naujas reguliavimas, nėra. Nuo 2024 m. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija planuoja stebėti, kiek tėčių, kiek mamų pasinaudoja vaiko priežiūros atostogomis ir gauna išmoką, kokios trukmės išmokų mokėjimo trukmę pasirenka, kada ir kokia dalimi sugrįžta į darbo rinką, kaip grįžimas į darbo rinką keičia jų pajamas (ar išmoka mažinama, ar ne, jeigu mažinama, kokia dalimi). Remiantis šiais rodikliais bus galima vertinti naujos tvarkos naudą, atpažinti esančias teisinio reguliavimo spragas ir jį tobulinti.

Įstatymų projektai paskelbti Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos teisės aktų informacinėje sistemoje.

Ligos ir motinystės įstatymo projektą parengė Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Socialinio draudimo grupės vyresnioji patarėja Donata Telišauskaitė-Čekanavičė (tel. 8 658 58791, el. p. donata.telisauskaite@socmin.lt) ir Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Socialinio draudimo grupės patarėja Vilma Pėčė (tel. 8 658 60623, el. p. vilma.pece@socmin.lt). Nedarbo

įstatymo projektą parengė Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Socialinio draudimo grupės patarėja Indrė Lankelienė (tel. 8 675 31166, el. p. indre.lankeliene@socmin.lt).

PRIDEDAMA:

1. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo dėl Įstatymų projektų pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui projektas, 1 lapas.

2. Įstatymų projektai ir jų lyginamieji variantai, 36 lapai.

3. Įstatymų projektų aiškinamasis raštas, 14 lapų.

4. Įstatymų projektų antikorupcinio vertinimo pažyma, 6 lapai.

Ministrė

Monika Navickienė

Donata Telišauskaitė-Čekanavičė, tel. 8 658 58791, el. p. donata.telisauskaite@socmin.lt
Vilma Pėčė, tel. 8 658 60 623, el. p. vilma.pece@socmin.lt